

Lisa 1
Tori Vallavolikogu
20.12.2018.a määrusele nr 45

**TORI VALLA
EELARVESTRAATEEGIA
AASTATEKS 2019-2022**

Sisukord

1. Sissejuhatus.....	3
2. Majanduslik olukord riigis	3
3. Hetke olukord Tori vallas	3
4. Tulud	4
Tabel 1 Põhitegevuse tulud aastatel 2017-2022	5
5. Kulud.....	5
Tabel 2 Põhitegevuse kulud aastatel 2017-2022	5
6. Investeeringustegevus.....	6
Tabel 3 Investeeringustegevus aastatel 2017-2022	6
Tabel 4 Investeeringuobjektid aastatel 2018-2022 (valdkondade lõikes)	7
Tabel 5 Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine aastatel 2018-2022.....	8
7. Põhitegevuse tulem ja netovõlakoormus	8
Tabel 6 Põhitegevuse tulem ja netovõlakoormus aastatel 2017-2022.....	8
8. Finantstegevuse prognoos aastateks 2019-2022	9
Tabel 7 Finantstegevus 2017-2022.....	9

1. Sissejuhatus

Eelarvestrateegia on finantsplaan, mis koostatakse arengukavas sätestatud eesmärkide saavutamiseks. Eelarvestrateegia on koostatud eelseisva nelja eelarveaasta kohta. Eelarvestrateegiat uuendatakse igal aastal, täpsustades varasemas eelarvestrateegias kajastatud kolme eelseisva aasta prognoose ja lisades neljanda aasta prognoosid.

Eelarvestrateegia aastateks 2019-2022 on koosatud tekkepõhiselt. Tekkepõhises eelarves kajastatakse tehingud vastavalt nende toimumisele, sõltumata sellest, millal nende eest raha laekub või välja makstakse. Eelarve struktuur ja ülesehitus ei erine kassapõhise ja tekkepõhise eelarve korral oluliselt.

Vastavalt KOFS-le jaotatakse eelarve ja eelarvestrateegia järgmisteks osadeks:

- Põhitegevuse tulud
- Põhitegevuse kulud
- Investeermistegevus
- Finantseerimistegevus
- Likviidsete varade muutus

2. Majanduslik olukord riigis

Rahandusministeeriumi kevadise majandusprognoosi järgi kasvab Eesti majandus tänavu ligikaudu 4 protsenti ja 2019. aastal 3,2 protsenti. 1 Aastatel 2020–2022 püsib Eesti majanduskasv 3 protsenti lähedal. Kasvu peaks neil aastail rohkem toetama töötlev tööstus ning ekspordile orienteeritud teenindusvaldkonnad. Vaatamata 2017. aasta harjumatu kiirele, 4,9 protsendini ulatunud kasvule ei ole Eesti majandus siiski üle kuumenenud, kuigi toimib ilmselt mõnevõrra üle oma potentsiaalse taseme. Keskmise palk kasvab mulluse 1221 euroga võrreldes sel aastal 1307 euroni ja järgmisel aastal 1381 euroni. Keskmise palga reaalkasv, mis arvestab hinnatõusu mõju, on tänavu 4 protsenti ja järgmisel aastal 3,3 protsenti. Kiire majanduskasvu tingimustes on nii palgatulu kui ka ettevõtete kasumid kasvanud pea kõigis valdkondades. Töötus on vähenenud ja samas on kasvanud tööjõupuudus.

3. Hetke olukord Tori vallas

Käesoleval ajal on Tori vald ligi 11 700 elanikuga omavalitsusüksus Pärnu maakonna keskosas, mis moodustati 11. novembril 2017. aastal nelja omavalitsuse ühinemise tulemusena:

- Are vald *ca* 1300 elanikku, 160 km²;
- Sindi linn - *ca* 3900 elanikku, 5 km²;
- Sauga vald - *ca* 4200 elanikku, 164 km²;
- Tori vald - *ca* 2300 elanikku, 282 km².

Valla pindala on kokku ligikaudu 611 km², asustustihedus 19,1 inimest ruutkilomeetril. Valla administratiivne keskus asub Sindi linnas.

Tori vallas elas rahvastikuregistri andmetel seisuga 1.01.2018 11 694 inimest. Perioodil 2013-2018 on valla elanike arv vähenenud 264 võrra ehk ca 2,2%. Loomulik iive on Tori vallas olnud negatiivne. Perioodil 2003-2017 on aastas keskmiselt sündinud 127 last ja surnud 137 inimest ehk loomuliku iibe tulemusena on elanike arv vähenenud 10 võrra aastas.

Viimase viie aasta jooksul on nooremate vanuserühmade (0-15) arvukus kogu vallas vähenenud. Tööealiste (vanusegrupp 19-64) arvukus on vallas märkimisväärselt vähenenud (-541). Eakate arv on kogu vallas kasvanud.

Võrreldes Pärnu linnaga on Tori vallas mõnevõrra suurem eelkooliealiste laste osakaal, koolieas laste osakaal on u 3% väiksem. Teisalt on Tori vallas enam tööealisi elanikke ja u 3% võrra vähem eakaid vanuses 65 ja enam eluaastat.

Valla territooriumil paikneb 41 küla, 3 alevikku (Are, Sauga, Tori) ja 1 linn (Sindi)

Statistikaameti andmetel oli 01.01.2018 seisuga inimesi Tori vallas kokku 11 694 ja vanuserühmas 15-74 ehk tööealises elanikkonnas 8575 elanikku. Seega on tööealise elanikkonna osakaal kogurahvastikust 73%.

2017. aastal oli brutotulu saajaid Tori vallas kokku 4628 (mehi 2306 ja naisi 2322) ning keskmine brutokuupalk oli 1020.86 eurot (Eesti keskmine 1221 eurot). Enam kui pooled töötajatest olid vanuserühmas 25-49 (2596). Alla 25-aastaseid töötajaid oli 317, vanuserühmas 50-62 oli neid 1341 ning 63-aastaseid ja vanemaid töötajaid oli 374.

31.05.2018 seisuga oli Tori vallas Töötukassa andmetel 277 töötut ehk tööhõive on ligikaudu 97%.

4. Tulud

Enamikes kohalikes omavalitsustes on peamiseks tuluallikaks füüsilise isiku tulumaks. Tavaliselt moodustab see kuni 60 % või rohkem tuludest. Aastad 2017-2019 on praegu erandid, sest seoses ühinemisega on Vabariigi valitsuse poolt nn ühinemisrahad, mis Tori vallas oli 2017. aastal 353 575 eurot, 2018. aastal on 707 150 eurot ning 2019. aastal 353 575 eurot ning boonuseks 500 tuhat eurot, mis anti nendele omavalitsustele, kus ühinemisejärgselt oli 11 tuhat elanikku.

2017 ja 2018. a oli ühinemistoetus planeeritud investeerimistegevuse alla ja 2019. a on see planeeritud põhitegevuse alla. See kajastub ka põhitegevuse tulemis mis oli 2018. a väiksem. Füüsilise isiku tulumaksust laekub valla eelarvesse 2018. aastal 11,86%, 2019 aastal 11,90% ja 2020. aastal 11,93%. Tori valla eelarvestrateegias on arvestatud tulumaksu tõusu perioodil 2019. a 5% ja 2020-2022 4%.

Maamaks on riiklik maks, mis 100% laekub kohaliku omavalitsuse eelarvesse. Maamaksu laekumine on planeeritud eelarvestrateegiasse samal tasemel kui 2018. aastal.

Tasandusfond on jäetud samale tasemele. Toetusfondi tõusu planeeritud 3% aastas.

Tulud kaupade müügist on planeeritud tõusuga 3% aastas.

Tabel 1 Põhitegevuse tulud aastatel 2017-2022

	2017 täitmine	2018 eeldatav täitmine	2019 eelarve	2020 eelarve	2021 eelarve	2022 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	13 723 251	14 202 281	15 937 272	15 580 853	16 067 317	16 571 764
Maksutulud	7 792 305	8 120 854	8 515 098	8 846 343	9 190 318	9 548 051
sh tulumaks	7 548 820	7 874 880	8 268 624	8 599 369	8 943 344	9 301 077
sh maamaks	240 625	245 974	245 974	245 974	245 974	245 974
sh muud maksutulud	2 860	0	500	1 000	1 000	1 000
Tulud kaupade ja teenuste müügist	989 984	888 873	915 539	943 005	971 295	1 000 434
Saadavad toetused tegevuskuludeks	4 834 789	5 100 164	6 392 635	5 681 505	5 795 704	5 913 278
sh tasandusfond	1 227 681	1 412 208	1 708 219	1 708 219	1 708 219	1 708 219
sh toetusfond	2 636 497	3 441 879	3 614 841	3 723 286	3 834 985	3 950 034
sh muud saadud toetused tegevuskuludeks	970 611	246 077	1 069 575	250 000	252 500	255 025
Muud tegevustulud	106 173	92 390	114 000	110 000	110 000	110 000

5. Kulud

Tabel 2 Põhitegevuse kulud aastatel 2017-2022

	2017 täitmine	2018 eeldatav täitmine	2019 eelarve	2020 eelarve	2021 eelarve	2022 eelarve
Põhitegevuse kulud kokku	12 079 958	13 378 043	13 707 903	14 000 646	14 371 047	14 754 835
Antavad toetused tegevuskuludeks	1 111 768	1 099 820	1 138 832	1 070 000	1 070 000	1 070 000
Muud tegevuskulud	10 968 190	12 278 223	12 569 071	12 930 646	13 301 047	13 684 835
sh personalikulud	6 530 394	7 385 288	7 760 371	8 070 786	8 393 617	8 729 362
sh majandamiskulud	3 978 394	4 811 760	4 709 763	4 756 861	4 804 429	4 852 474
sh muud kulud	459 402	81 175	98 937	103 000	103 000	103 000

Antavad toetused tegevuskuludeks on planeeritud väikese vähenemisega kuna 2018. a kajastus siin all ka hajaasustusprogramm aga alates 2019. aastast on see viidud investeeringute alla.

Personalikulude tõusu on prognoositud 2019. a 5% ja edaspidi 4% aastas.

Majandamiskulude tõusu prognoos on 2020-2022. a 1% aastas. Kuna 2018. a on majandamiskulud tõusnud 20% võrreldes 2017. aastaga siis edaspidi on vaja leida kokkuhoiukohti, et säiliks valla investeerimisvõimekus. Majanduskulude suure tõusu

põhjuseks oli ka omavalitsuste ühinemine ja Maavalitsuste likvideerimine mis tõi omavalitsustele juurde uusi ülesandeid ning millega kaasnesid tulude ja kulude suurenemised. Suured investeeringud tõi kaasa lisanduvad personali ja majandamiskud.

6. Investeermistegevus

Tabel 3 Investeermistegevus aastatel 2017-2022

	2017 täitmine	2018 eeldatav täitmine	2019 eelarve	2020 eelarve	2021 eelarve	2022 eelarve
Investeermistegevus kokku	-1 599 446	-775 692	-4 377 104	-2 302 375	-969 939	-445 689
Põhivara müük (+)	114 750	0	0	20 000	20 000	20 000
Põhivara soetus (-)	-1 637 370	-3 424 287	-6 819 626	-4 058 822	-1 355 000	-630 000
<i>sh projektide omaosalus</i>	-1 543 292	-1 825 998	-3 557 140	-1 983 736	-795 000	-378 750
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	94 078	3 166 655	3 316 486	2 129 086	614 000	305 250
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-153 054	-475 800	-763 025	-251 700	-108 000	0
Osaluste ning muude aktsiate ja osade müük (+)	0	0	0	0	0	0
Osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus (-)	0	0	0	0	0	0
Tagasilaekuvad laenud (+)	0	0	0	0	0	0
Antavad laenud (-)	435	0	0	0	0	0
Finantstulud (+)	700	365	365	365	365	365
Finantskulud (-)	-18 985	-42 625	-111 304	-141 304	-141 304	-141 304

Strateegiaperioodil investeerib Tori vald nii omavahendite kui ka Euroopa Liidu ja siseriiklike toetuste arvelt. Investeermistegevuses on kajastatud toetusi (põhivara soetamiseks saadav sihtfinantseerimine) eeldataval määral, kuigi nende saamine ja suurus ei ole lõplikult selge.

Eelarvestrateegias kajastatakse investeermistegevuse eelarveosa olulisemad tegevused ja investeeringud. Investeeringute finantseerimiseks on võimalik kasutada kolme allikat: omavahendid, laen ja toetused. Üldjuhul nõuavad toetused omaosaluse olemasolu. Eelarvestrateegia koostamisel on lähtutud arengukava tegevuskavas planeeritud investeeringutest. Investeermistegevusse on prognoositud ka finantskulud (laenude intressid ja muud finantskulud) ja põhivara soetuseks antavad sihtfinantseeringud

Tabel 4 Investeeringuobjektid aastatel 2018-2022 (valdkondade lõikes)

	2018 eeldatav täitmine	2019 eelarve	2020 eelarve	2021 eelarve	2022 eelarve
01 Üldised valitsussektori teenused	15 000	500 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	15 000	500 000	0	0	0
02 Riigikaitse	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>					
03 Avalik kord ja julgeolek	0	20 000	20 000	10 000	10 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	20 000	20 000	10 000	10 000
04 Majandus	1 901 544	4 342 306	1 385 500	265 000	400 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	961 168	2 647 486	965 925	0	146 250
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	940 376	1 694 820	419 575	265 000	253 750
05 Keskkonnakaitse	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>					
06 Elamu- ja kommunaalmajandus	108 737	440 520	2 148 322	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	345 000	1 074 161	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	108 737	95 520	1 074 161	0	0
07 Tervishoid	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>					
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>					
08 Vabaaeg, kultuur ja religioon	476 425	915 000	495 000	140 000	110 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	174 151	130 000	35 000	10 000	25 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	302 274	785 000	460 000	130 000	85 000
09 Haridus	922 581	601 800	10 000	740 000	10 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	462 970	140 000	0	400 000	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	459 611	461 800	10 000	340 000	10 000
10 Sotsiaalne kaitse	0	0	0	200 000	100 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	150 000	80 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	0	0	50 000	20 000
KÕIK KOKKU	3 424 287	6 819 626	4 058 822	1 355 000	630 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	1 598 289	3 262 486	2 075 086	560 000	251 250
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	1 825 998	3 557 140	1 983 736	795 000	378 750

Tabel 5 Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine aastatel 2018-2022

	2018 eeldatav täitmine	2019 eelarve	2020 eelarve	2021 eelarve	2022 eelarve
Kokku	474 800	763 025	251 700	108 000	0
sh toetuse arvelt	10 000	54 000	54 000	54 000	0
sh omaosalus	464 800	709 025	197 700	54 000	0

Sihtfinantseerimine on peamiselt valla vee-ettevõtetele ja hajaasustus. 2019. ja 2020. aastal ka Pärnu linnale Raja tänava lasteaia ehituse toetamiseks.

7. Põhitegevuse tulem ja netovõlakoormus

Tabel 6 Põhitegevuse tulem ja netovõlakoormus aastatel 2017-2022

	2017 täitmine	2018 eeldatav täitmine	2019 eelarve	2020 eelarve	2021 eelarve	2022 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	13 723 251	14 202 281	15 937 272	15 580 853	16 067 317	16 571 764
Põhitegevuse kulud kokku	12 079 958	13 378 043	13 707 903	14 000 646	14 371 047	14 754 835
Põhitegevuse tulem	1 643 293	824 238	2 229 369	1 580 207	1 696 270	1 816 928
Investeeringustegevus kokku	-1 599 446	-775 692	-4 377 104	-2 302 375	-969 939	-445 689
Eelarve tulem	43 847	48 546	-2 147 735	-722 168	726 331	1 371 239
Finantseerimistegevus	182 966	-470 759	1 516 396	62 426	-583 339	-583 339
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-129 511	-430 132	168 661	-59 742	602 992	787 900
Nõuete ja kohustuste saldode muutus (tekkepõhise e/a korral) (+ suurenemine /- vähenemine)	-356 324	-7 919	800 000	600 000	460 000	
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	608 869	178 737	347 398	287 656	890 648	1 678 548
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	2 982 778	2 512 019	4 028 415	4 090 841	3 507 502	2 924 163
Netovõlakoormus (eurodes)	2 373 909	2 333 282	3 681 017	3 803 185	2 616 854	1 245 615
Netovõlakoormus (%)	17	16	23	24	16	8
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	9 859 758	8 521 369	13 376 214	9 481 240	10 177 620	10 901 570
Netovõlakoormuse individuaalne ülemmäär (%)	72	60	84	61	63	66
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	7 485 849	6 188 087	9 695 197	5 678 055	7 560 766	9 655 955

Eelarvestrateegias tuleb planeerida põhitegevuse tulem ja netovõlakoormus. Põhitegevuse tulem on põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe. Põhitegevuse tulemi väärtus ei või olla väiksem kui 0.

Netovõlakoormus on võlakohustuste suuruse ja likviidsete varade kogusumma vahe. Netovõlakoormus võib aruandeaasta lõpul ulatuda lõppenud aruandeaasta põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude kuuekordse vaheni, kuid ei tohi ületada sama aruandeaasta põhitegevuse

tulude kogusummat. KOFS-i kohaselt arvutatakse netovõlakoormus tekkepõhiste andmete alusel aastavahetuse seisuga.

Netovõlakoormuse ülemmäär võib seaduse järgi kujuneda kuni 100% põhitegevuse tuludest, 2017 aasta lõpu seisuga oli valla netovõlakoormus ligi 17 % ja selle ülemmäär 72 %.

8. Finantstegevuse prognoos aastateks 2019-2022

Tabel 7 Finantstegevus 2017-2022

	2017 täitmine	2018 eeldatav täitmine	2019 eelarve	2020 eelarve	2021 eelarve	2022 eelarve
Finantseerimistegevus	113 693	131 565	1 516 396	62 426	-583 339	-583 339
Kohustuste võtmine (+)	94 708	88 955	2 049 335	645 765	0	0
Kohustuste tasumine (-)	18 985	42 610	-532 939	-583 339	-583 339	-583 339

Valla arengukavas paika pandud investeeringud taristusse eeldavad lähiaastatel finantseerimistehingute suurt mahtu, sest põhitegevuse tulem ei ole piisav. Kuna Tori vallal on investeeringuid vaja ellu viia suuremas summas kui on planeeritav põhitegevuse tulem ja kuna vallal ei ole käesoleval hetkel suuri rahalisi reserve, siis saab finantseerimistehingute katteallikaks olla ainult uute kohustuste võtmine.